

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 1

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Модернізація України: проблеми та технології успішності
(питання економіки, права, соціології, освіти і культури)”
м. Київ, МАУП, 12 листопада 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 30.09.15)*

Редакційна колегія:

*А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук., доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук; доц.;
Д. Г. Юник, д-р пед. наук, проф.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 1: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Модернізація України:
проблеми та технології успішності (питання економіки, права, соціології,
освіти і культури)”, 12 листопада 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голо-
ва) [та ін.]. — 2015. — 486 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Середюк К. В. Управління державними корпоративними правами: дискримінація та шляхи подолання	366
Барладян О. С. Поняття інтелектуальної власності як об'єкт захисту в державі	369
Батура С. В. Проблема законодавчого регулювання виборчої системи до Верховної Ради України: реалії та перспективи	371
Белецька О. В. Проблема соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти в Україні	375
Бурденюк В. М. Засади та принципи діяльності національної поліції України	378
Гаиблы С. Государственные органы, их классификация	387
Данилюк О. В. Стан теорії і практики комунікативної методики викладання іноземних мов у сучасній педагогічній науці	390
Дмитренко Т. Л. Розвиток інформаційних систем як шлях до прозорості вексельного ринку	392
Зарва В. В. Проблеми та перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній освіті: короткий аналіз	395
Комашко Л. Г. Відповідальність як чинник трансформації громадянського суспільства України	398
Красногор О. В. Центральні органи виконавчої влади в Україні: статус, повноваження, функції	402
Кривоберець М. М. Вплив сфери туристичних послуг на розвиток національної економіки	407
Лісовська Ю. П. Освіта, наука та виховання як запорука успіху адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки	412
Риженко О. С. Класифікація податкових ризиків у правовій науці	415
Росеро Г. Специфіка інституціалізації освіти в суспільствах перехідного соціально-економічного стану	419
Соляр Л. В. До проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва	422
Толєвська І. Туризм як фізична і соціальна рекреація людини у сучасних умовах її життєдіяльності	425

ВПЛИВ СФЕРИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На стан національної економіки держави різноспрямований та багатобічний вплив здійснює сектор туристичних послуг. Адже туризм стає ресурсом економічного зростання в країнах, які акумулюють значні туристичні потоки, позитивно впливає на макроекономічну ситуацію в державі, оптимізує структуру національної економіки.

Вивчення питань, пов'язаних з економічним впливом сектору туристичних послуг, набуло широкого висвітлення в науковій літературі, зокрема, в працях таких дослідників, як: М. Борушак, І. Зорін, Н. Кабушкін, Х. Клемент, В. Козирєв, О. Любіцева, Г. Папірян, П. Ротоу, А. Сурін. Але проблемам класифікації впливу туризму на розвиток національної економіки й визначенню його причин та наслідків не приділяється достатньої уваги.

Метою написання статті є узагальнення теоретичних підходів до визначення функцій туризму, здійснення класифікації впливу туризму на національну економіку, визначення причин і наслідків цього впливу та економічної сутності туристичного мультиплікатора, формування комплексного механізму впливу сектору туристичних послуг на рівень розвитку національної економіки.

Аналіз економічної літератури показав, що вітчизняні та зарубіжні дослідники виділяють такі види впливу туризму на національну економіку:

- 1) за напрямом впливу: позитивний та негативний;
- 2) за джерелом впливу: прямий та непрямий.

Більшість вчених відзначають позитивний вплив туризму на національну економіку. Так, М. Борушак виділяє такі функції туризму: активізації соціально-економічного розвитку, створення робочих місць, залучення інвестицій [1, с. 6, 7], формування додаткового попиту на товари та послуги, збільшення доходів засобів зв'язку, підвищення попиту на сувенірну продукцію, сприяння відродженню народних промислів, традицій та фольклору, припливу іноземної валюти, принесення надходжень до державного бюджету [1, с. 15, 16]. В. Козирєв, І. Зорін та А. Сурін зазначають, що “туризм спроможний чинити активний вплив на економіку регіону (або країни), в якому він розвивається, на його господарську, соціальну та гуманітарну основи”, тобто сектор туристичних послуг має індустріальну форму, створює нові робочі місця, виступає піонером освоєння нових районів та каталізатором

прискореного розвитку національної економіки, є мультиплікатором зростання національного доходу, зайнятості й розвитку місцевої інфраструктури і зростання рівня життя місцевого населення, виступає як ефективний засіб охорони природи та культурної спадщини [2, с. 21].

Таким чином, узагальнюючи, можна зробити висновок, що позитивний економічний вплив сектору туристичних послуг проявляється за допомогою таких функцій:

- 1) формування валової доданої вартості (у 2014 р. на туристичну галузь припадало 3,2 % світового ВВП, а на туристичну галузь із суміжними галузями — 9,4 %);
- 2) забезпечення зайнятості населення як у туристичній галузі, так і в інших (суміжних) галузях економіки (у 2014 р. світовий рівень зайнятості населення в туристичній галузі складав 2,8 %, а в туристичній галузі та суміжних галузях — 8,2 %);
- 3) активізації внутрішньої та міжнародної торгівлі товарами та послугами інших галузей економіки (на імпорт товарів для туристів щорічно припадає від 15 до 55 % надходжень від туризму);
- 4) забезпечення притоку іноземної валюти (в 46-ти із 49-ти найменш розвинених країнах світу та 40 % усіх країн світу туризм став основним джерелом припливу іноземної валюти в країну);
- 5) вирівнювання стану платіжного балансу (завдяки розвитку туризму деякі країни, наприклад, Польща, Болгарія, Чехія, Хорватія, ліквідували негативне сальдо торговельного балансу та покращили сальдо платіжного балансу);
- 6) формування дохідної частини державного бюджету (у 2014 р. частка туристичних надходжень у загальному експорті країни становила в Хорватії — 74,4 %, в Албанії — 70,8 %, в Іспанії — 43,5 %);
- 7) сприяння економічному розвитку регіонів та підвищення рівня життя місцевого населення;
- 8) забезпечення припливу інвестицій (у 2014 р. 9,4 % світового обсягу інвестицій припадало на сектор туристичних послуг);
- 9) розширення виробництва галузей, що обслуговують туристичну галузь;
- 10) підвищення добробуту нації.

Тобто вплив сектору туристичних послуг на стан та розвиток національної економіки не можна охарактеризувати однозначно. З одного боку, розвиток туризму прискорює економічне зростання країни, виконує функцію формування добробуту населення, активізує виробництво, споживання, торгівлю, а з іншого — неконтрольований розвиток туризму призводить до дефіциту трудових і грошових ресурсів унаслідок неефективного їх переливу в сектор туристичних послуг з інших галузей економіки, веде до погіршення економічних умов життя місцевого населення. Втім негативні ефекти впливу сектору туристичних послуг зменшуються ефективними напрямами державної туристичної політики.

Держава спроможна чинити суттєвий вплив на посилення ефективності туристичного сектору шляхом цілеспрямованих дій, зосереджених на забезпеченні ключових вимог до безпеки, екології, стану основних туристичних об'єктів у межах країни, а також на формуванні позитивного іміджу та просуванні бренда країни в цілому. Проте В. Квартальнов наголошує, що “позитивний вплив туризму на економіку держави відбувається лише в тому випадку, коли туризм в країні розвивається всесторонньо, тобто не перетворює економіку країни в економіку послуг”.

Доцільно розрізняти також прямий та непрямий впливи туризму на національну економіку. Прямий вплив становить обсяг витрат туристів у країні перебування за вирахуванням обсягів імпорту, необхідного для повного забезпечення товарами та послугами туристів [4]. Тобто при прямому впливі витрати туристів забезпечують формування доходів суб'єктів сектору туристичних послуг. Прямий вплив туризму на національну економіку проявляється, передусім, на національному рівні через формування дохідної частини державного бюджету, валової доданої вартості сектору туристичних послуг, стан платіжного балансу країни та характеризується такими показниками: частка туристичних витрат та частка податкових надходжень від туризму у ВВП.

При непрямому впливі туризму на національну економіку прямий вплив туризму генерує зростання попиту в суміжних галузях. Тобто підприємства сектору туристичних послуг, до яких безпосередньо поступають доходи туристів, також купують товари та послуги в інших секторах економіки. Як наслідок, виникає генерована сукупність у вигляді ланцюга економічної активності в секторі туристичних послуг “витрати — прибуток — витрати — доходи”, що становить послідовні етапи витрат його суб'єктів.

Таким чином, при прямому впливі витрати туристів забезпечують формування доходів суб'єктів сектору туристичних послуг, при непрямому — генерується зростання попиту в суміжних галузях, що можна кількісно оцінити за допомогою туристичного мультиплікатора.

У загальному розумінні туристичний мультиплікатор становить коефіцієнт непрямого впливу туризму на економіку та соціальну сферу в даній галузі. Всесвітня туристична організація рекомендує розглядати туристичний мультиплікатор як вимір економічних вигод від туризму в якості впливу на ВВП через туристичні витрати. Більш конкретним є визначення туристичного мультиплікатора, що базується на кейнсіанському аналізі: “мультиплікатор туризму — це відношення змін одного з ключових економічних показників (виробництва, зайнятості, доходу) до змін витрат туристів” [4]. Перше коло туристичних витрат формують витрати туристів на туристичні підприємства, що їх обслуговують, тобто витрати на подорож, розміщення, харчування, відпочинок та дозвілля. При цьому частина цих коштів виходить з економічного обігу на оплату імпорту товарів та послуг, які споживаються на місці перебування. Друге коло витрат формує решта коштів, що використовується туристичними підприємствами на придбання місцевих товарів та

послуг, покриття витрат на енергоносії, оплату праці, податки тощо. Третє коло витрат характеризується витратами місцевих жителів на придбання товарів і послуг. Утім на цьому етапі частина доходів місцевих жителів, що зайняті в секторі туристичних послуг, вилучається з економіки, тобто йде на накопичення та збереження, що значно зменшує дію туристичного мультиплікатора. В кожному наступному колі витрат частина коштів накопичується, а частина сплачується державі у вигляді податків. Мультиплікаційний ефект туризму спостерігається доти, доки кошти не перестануть обертатися в економіці тієї чи іншої території.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що величина туристичного мультиплікатора залежить від таких параметрів:

- 1) обсягу витрат туристів на певній території;
- 2) схильності до накопичення та збереження підприємств, тобто частки грошових коштів, що вилучаються з економічного обороту на імпорт товарів та послуг, а також на формування різних резервних фондів;
- 3) схильності до накопичення й збереження місцевого населення, що зайняте в секторі туристичних послуг.

Таким чином, багатосторонній аналіз залежності між рівнем розвитку національної економіки та сектором туристичних послуг, проведений на основі вивчення останніх публікацій зарубіжних та вітчизняних вчених, дозволив сформулювати комплексний механізм впливу сектору туристичних послуг на рівень розвитку національної економіки. Його сутність полягає в такому: поступове підвищення соціально-економічного рівня життя населення країни збільшує його потреби у відпочинку й дозвіллі, що збільшує внутрішні та виїзні туристичні потоки. У свою чергу, поширення внутрішнього туризму стає стимулюючим чинником для розвитку сектору туристичних послуг: відбувається зростання внеску туристичної галузі в бюджет, зростає кількість зайнятих у туристичному секторі. Зростання інвестицій у туристичний сектор веде до створення туристичних об'єктів та розвитку туристичної інфраструктури, що підвищує привабливість національного сектору туристичних послуг. Це стимулює зростання внутрішніх та в'їзних туристичних потоків і забезпечує підвищення соціально-економічного розвитку країни. У подальшому планується аналіз чинників, що впливають на розвиток туристичного сектору.

Література

1. Борушак М. А. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів [Текст]: монографія / М. А. Борушак. — Львів: ІРД НАН України, 2013. — 288 с.
2. Менеджмент туризма: економіка туризма [Текст]: учебник / В. М. Козырев, И. В. Зорин, А. И. Сурин и др. — М.: Финансы и статистика, 2011. — 320 с.
3. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма [Текст]: учебник / Н. И. Кабушкин. — 7-е изд., стер. — Мн.: Новое знание, 2013. — 408 с.

4. Папирян Г. А. Международные экономические отношения. Экономика туризма [Текст]: учебное пособие / Г. А. Папирян. — М.: Финансы и статистика, 2014. — 208 с.
5. Карпенко И. О. Влияние туризма на экономику государства / И. О. Карпенко, Ю. А. Олишевска // Молодые научные работники — географической науке: материалы научной конференции, Киев, 27–28 октября 2014 г. — К., 2014.
6. Tourism Research [Electronic resource]. — Access mode: [http:// www. wttc. org/eng/Tourism_Research/EconomicData/Search/Tool](http://www.wttc.org/eng/Tourism_Research/EconomicData/Search/Tool).
7. The World Bank Group [Electronic resource]. — Access mode: [http:// www. worldbank.org](http://www.worldbank.org)
8. Новости туризма [Электронный ресурс]. — Режим доступа: [http:// www. travel. ru/news/2005/12/29/84942.html](http://www.travel.ru/news/2005/12/29/84942.html)
9. Time Series on international trade [Electronic resource]. — Access mode: [http:// stat. wto. org/StatisticalProgram](http://stat.wto.org/StatisticalProgram)
10. Боголюбов В. С. Экономика туризма [Текст] / В. С. Боголюбов, В. П. Орловская. — 3-е изд. — М.: Академия, 2014. — 192 с.